

**SIYOSIY E'TIQODNING DEMOKRATIK TARAQQIYOTDAGI
O'RNI: ASOSLARI VA TA'SIRI**

Shernazarov Ravshan Avazovich

Navoiy davlat pedagogika instituti tadqiqotchisi

Navoiy, O'zbekiston

***Annotatsiya:** Ushbu maqolada siyosiy e'tiqod tushunchasi, jamiyat hayotida tutgan o'rni, uning mexanizmlari va funksiyalarini o'rganishga qaratilgan. Shuningdek, siyosiy e'tiqod shaxsiy va ijtimoiy hayotda muhim rol o'ynashi, insonning dunyoqarashi, qadriyatlarini hamda hukumat va uning siyosatiga bo'lgan munosabatini aks ettirishi atroflicha yoritilgan. Shu bilan birgalikda, siyosiy e'tiqodning demokratik jamiyat qurilishidagi o'rni maqolaning asosiy mazmuni sifatida ko'rsatilgan.*

***Kalit so'zlar:** siyosiy e'tiqod, jamiyat, qadriyat, mafkura, g'oya, siyosat, erkinlik, adolat, tenglik, plyuralizm, demokratiya.*

Siyosiy e'tiqod shaxslarning siyosat sohasida rivojlantirgan asosiy g'oyalar va qarashlar tizimini anglatadi. Ushbu e'tiqodlar jamiyatga chuqur ta'sir ko'rsatib, shaxsning siyosiy qarashlari va qadriyatlarini shakllantirish uchun falsafiy asos taqdim etadi. Ular siyosiy faoliyatning yo'nalishini belgilaydi va ijtimoiy etikaning shakllanishida muhim o'rin tutadi. Siyosiy e'tiqodlar shaxslarning siyosiy masalalarda qanchalik faol ishtirok etishini belgilab, ularning huquqlarini va manfaatlarini qat'iy himoya qilishga undaydi va mamlakatlarning siyosiy hayotida, jumladan, saylovlar va referendumlarda ishtirok etishga undaydi hamda jamoat fikrini shakllantiradi. Xususan, shaxsiy ong va xulq-atvorga ta'sir ko'rsatib, insonlarni jamiyat farovonligiga, ijtimoiy o'zgarish va taraqqiyotga hissa qo'shishadi.

G'oyalar va mafkuralar siyosiy hayotga turli yo'llar bilan ta'sir ko'rsatadi. Birinchi navbatda, ular dunyoni tushunish va tushuntirish uchun zarur shart-

sharoitlarni yaratadi. Odamlar dunyoni qanday bo'lsa, shunday emas, balki faqat o'zlari kutganidek ko'radi. Boshqacha qilib aytganda, ular singdirilgan e'tiqod, fikr va taxminlar pardasi orqali ko'radilar. Har bir inson ongli yoki ongsiz ravishda o'z xatti-harakatlarini boshqaradigan va ularning xatti-harakatlariga ta'sir qiluvchi siyosiy e'tiqod va qadriyatlar to'plamiga ergashadilar. Siyosiy g'oyalar va mafkuralar shu tariqa siyosiy faoliyatni ruhlantiruvchi maqsadlarni o'z oldiga qo'yadi. Siyosiy g'oyalar siyosiy tizimlar mohiyatini shakllantirishga ham yordam beradi. Shu bilan birga, siyosiy g'oyalar va mafkuralar ijtimoiy guruhlar va jamiyatlarni birlashtiruvchi e'tiqod va qadriyatlar majmuini ta'minlovchi ijtimoiy mustahkam birlik shakli sifatida ham harakat qiladi [1].

Siyosiy e'tiqodlar shaxslarning boshqaruv, siyosat va jamiyat tashkiloti haqidagi qarashlarini shakllantiruvchi asosiy tamoyillar va mafkuralarni o'z ichiga oladi. Ular erkinlik, adolat va tenglik kabi asosiy qadriyatlarni aks ettiradi va siyosiy xulq-atvor, qarorlar qabul qilish va ishtirok etishga ta'sir qiladi. Bu e'tiqodlar shaxsiy tajribalar, madaniy ta'sirlar va ijtimoiy o'zgarishlar orqali rivojlanib, shaxslar va guruhlarining siyosiy voqealarni qanday talqin qilishini, siyosiy jarayonlarda ishtirok etishini va siyosiy partiyalar yoki harakatlar bilan uyg'unligini shakllantiradi. Siyosiy e'tiqodlarni tushunish jamoatchilik fikrini, siyosiy faollikni va siyosiy tizimlar dinamikasini tahlil qilish uchun juda muhimdir.

Demokratik jamiyat o'z fuqarolarining tengligi, erkinligi va ishtirokini ta'minlovchi siyosiy va ijtimoiy tizim sifatida tavsiflanadi. Mamlakatda demokratik jamiyatni barpo etish shaxslarning siyosiy e'tiqodlarining evolyutsiyasi, o'sishi va transformatsiyasiga sezilarli ta'sir ko'rsatdi. Mustaqillikning ilk yillaridan boshlab, demokratik jamiyat yaratish davom etayotgan islohotlarning asosiy maqsadi sifatida belgilandi. Bu sa'y-harakatlar shaxsiy siyosiy e'tiqodlarning mazmuni va tabiati ustidan chuqur ta'sir ko'rsatdi. Ayniqsa, siyosiy fikrlarni ifoda etish erkinligi kafolatining mavjudligi fuqarolarning siyosiy xabardorligini oshirdi va ularning siyosiy faoliyatga qiziqishini kuchaytirdi. Insonlarga siyosiy hayotda ishtirok etish, turli masalalar bo'yicha fikr bildirish, saylovlarda qatnashish va qarorlar qabul qilish jarayonida ishtirok etish imkoniyatlarining kengayishi ularning siyosiy

e'tiqodlarini demokratik va inklyuziv xarakterga ega bo'lishiga olib keldi.

Demokratiya xalqning asosiy hokimiyat manbai ekanligini anglatadi, hukumat institutlarini faqat saylovlar orqali shakllantirish muhimligini ta'kidlaydi va barcha ijtimoiy masalalarni jamoat manfaatlarini hisobga olgan holda hal etishni talab qiladi. Shuningdek, ko'pchilikning fikr va manfaatlari ustun bo'lganida ham, ozchilik manfaatlarini himoya qilish zarurligini ta'kidlaydi [2]. Demokratik siyosiy e'tiqodlarga ega shaxs bu g'oyalarni o'z dunyoqarashiga integratsiya qiladi, siyosiy voqealarning ahamiyatini ushbu me'yorlarga muvofiq baholaydi va siyosiy faoliyatini ularga asoslaydi. Bundan tashqari, demokratik siyosiy e'tiqodlar ijtimoiy birdamlikni mustahkamlashga, jamiyat a'zolarining fuqarolik ongini oshirishga yordam beradi va ularni ilg'or ijtimoiy-siyosiy dasturlar va maqsadlar atrofida birlashtiradi.

O'zbekistonning davlat qurilishidagi asosiy yondashuvi o'zining aniq strategik jihatdan puxta o'ylangan yo'lidan ishonch bilan borish, boshqa rivojlanayotgan mamlakatlarning amaldagi tajribalarini va o'z xalqining o'ziga xos xususiyatlari, yashash sharoitlari, an'analari, urf-odatlar va turmush tarzini inobatga olishdan iboratdir. O'zbekiston Konstitutsiya va qonunlarning ustuvorligini, xalq suverenitetini, siyosiy plyuralizmni, fuqarolar erkinligini va ajralmas inson huquqlari prinsipini qo'llab-quvvatlaydigan davlatdir.

Demokratik jamiyat o'z xalqining siyosiy hayotda faol ishtirok etishini ta'minlaydi va qonun ustuvorligini amalda qo'llanishi bilan tavsiflanadi. Demokratik siyosiy tizimning mavjudligi va mustahkamlanishi shaxslar o'rtasida demokratik siyosiy ong va ishonchni rivojlantirish uchun juda muhimdir. Bunday tizim shaxsiy siyosiy e'tiqodni rivojlantirish va rag'batlantirish uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Jamiyatning siyosiy tizimi qanchalik demokratik bo'lsa, uning a'zolari siyosiy hayotda shunchalik faol ishtirok etadilar.

Yuqori darajadagi, chuqur va keng qamrovli fikrlashni namoyon etadigan va ijtimoiy faoliyati millatga foyda keltiradigan kishilar demokratik fikrlashga ega deb hisoblanadi.

Demokratik jamiyatning milliy-manaviy negizlari quyidagilarga asoslanadi.

- umuminsoniy qadriyatlarga sodiqlik;
- xalqimizning manaviy me'rosini mustahkamlash va rivojlantirish;
- insonning o'z imkoniyatlarini erkin namoyon qilishi;
- vatanparvarlik [3].

Yuqorida keltirib o'tilgan fikrlar siyosiy e'tiqodlarning shakllanishiga oid asosiy haqiqatni ochib beradi. Bunda demokratik jamiyatning rivojlanishi siyosiy e'tiqodlarni asosan boyitadi va takomillashtiradi, bu esa ijobiy o'zgarishlarni keltirib chiqaradi. Bunga qarshi, demokratik tamoyillardan chetlashish ushbu e'tiqodlarning tabiati yomonlashishiga olib keladi. Shunday qilib, siyosiy e'tiqodlarning yaxlitligi demokratik qadriyatlarga rioya qilish bilan bevosita bog'liq bo'lib, demokratik rivojlanish va siyosiy fikrning evolyutsiyasi o'rtasidagi falsafiy bog'lanishni ta'kidlaydi.

Xulosa qilib aytganda, siyosiy e'tiqod turli ko'rsatkichlar orqali ifodalanadi, jumladan, shaxsning siyosiy fikrlashi, qarashlar tizimi, ijtimoiy hayotda ishtirok etishga tayyorligi, siyosiy maqsadlari va siyosiy tizimda ishtirok darajasi. Ushbu ko'rsatkichlar shaxsning siyosiy ongini, bilimlarini, faoliyatini va mas'uliyat tuyg'usini aks ettiradi. Kuchli siyosiy e'tiqodlarga ega bo'lganlar jamiyat rivojiga sezilarli hissa qo'shishi va ijtimoiy-siyosiy masalalarni hal qilishda faol rol o'ynashi mumkin. Shuning uchun kuchli siyosiy e'tiqodlarga ega fuqarolarni tarbiyalash jamiyat taraqqiyoti uchun muhimdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Biju P.R. Political theory. -University of Jammu: Directorate of Distance Education, 2021. -p.106.
2. Вакулова Т.В., Матросов М.А. К вопросу о демократии: определения и основные принципы // Гуманитарная парадигма, 2017, №3.- 50-62-с.
3. Aliyev B. A., Hoshimov T.P. O'zbekistonda demokratik jamiyat qurish nazariyasi va amaliyoti. -T.: O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasi Adabiyot jamg'armasi nashriyoti, 2005. -B.13.